

LANNOO'S AUTOBOEK

CUBA

Martina Miethig

LANNOO'S AUTOBOEK

CUBA

ON THE ROAD

LANNOO

TOP 10

1 OUD-HAVANA Blz. 97-118

Het is alsof de tijd is blijven stilstaan: in de kasseistraten en op de prachtige pleinen stap je binnen in een prentenboek uit de koloniale tijd. Wie dit te artificieel vindt, zoekt een van de rustige zijsteegjes op.

2 TROPICANA Blz. 118

Lawaaiërig, toeristisch en duur. En toch: de moeite waard! De beroemde show is een explosie van Cubaanse ritmes en dansen – van bolero tot rumba, van kunstzinnig tot folkloristisch. Glamour, glitter en eindeloze benen.

3 VALLE DE VIÑALES Blz. 154-157

Nergens op Cuba vind je een mooier landschap. Het is bijna buitenaards, oorspronkelijk als een Jurassic Park: de overwoekerde mogotes (kalkstenen pijlers) rijzen als reusachtige olifantenruggen op uit de roestrode aarde. De tabaksprovincie is Unesco-werelderfgoed.

4 SIERRA DEL ESCAMBRAY Blz. 189-190

Pure natuur op een steenworp van Trinidad: wandeltochten brengen je langs idyllische watervallen en fincas op het platteland, door tropische naalddwouden, huizenhoge bamboebossen en koffieplantages. Hier komt de beste Cubaanse koffie vandaan.

5 TRINIDAD Blz. 191-196

Een reis met de teletijdmachine naar een openluchtmuseum uit de tijd van de suikermagnaten. Koloniale paleizen vol marmer en delicaat porselein, op de achtergrond hoor je altijd wel een of andere muziekband en ook het Caribische strand is vlakbij.

6 CAYO COCO/CAYO GUILLERMO Blz. 207-208

Ook Hemingway loodste zijn jacht Pilar door de eilandgroep aan de noordkust. Een feeriek strand aan de turkooizen zee werd naar zijn schip genoemd – velen vinden de Playa Pilar het mooiste strand van Cuba!

7 BARACOA Blz. 219-222

Columbus vertoefde hier in 1492, Baracoa was de eerste nederzetting op Cuba. Het afgelegen stadje aan het oostelijke uiteinde van Cuba oogt met zijn lage koloniale villa's nog steeds als weleer.

8 NATIONAAL PARK HUMBOLDT Blz. 231-233

Avonturiers zijn hier aan het juiste adres. Nergens op Cuba gedijen zo veel endemische, tropische planten of zijn zo veel dierlijke 'exoten' – zoals de zeekoe – te bespeuren. Geen wonder dat de Unesco deze streek als wereldnatuurerfgoed erkende.

9 CASA DE LA TROVA/SANTIAGO Blz. 243, 248

In de muziekclub valt dag en nacht iets te beleven. Salsa- en soncombo's zwepen het publiek op en niemand kan hier lang op zijn stoel blijven zitten. Toeristen zetten samen met Cubanen hun beste beentje voor terwijl de rum rijkelijk vloeit.

10 PARADISUS RÍO DE ORO Blz. 48

Topadres, een van de beste accommodaties in Cuba. Wie in het communistische rijk van schaarste belang hecht aan een vijfsterrenservice met villa, butler en alles erop en eraan, moet hier boeken. De welkomstchampús staat klaar.

INHOUD

WELKOM OP CUBA

Het eiland der dromen	7
-----------------------------	---

PRAKTISCHE INFORMATIE	15
-----------------------------	----

OVERNACHTEN	43
-------------------	----

Verklaring van de symbolen	59
----------------------------------	----

DE MOOISTE ROUTES DOOR CUBA	61
-----------------------------------	----

Rondreis door het westen naar het tabakscentrum	66
---	----

Dwars door het land.....	70
--------------------------	----

DE MOOISTE REGIO'S VAN CUBA

REGIO 1 Havana en omgeving	97
--	----

Stad van de zuilen en de salsa

REGIO 2 Varadero en omgeving	131
--	-----

Het 'todo incluido'-paradijs – palmen, zand en zee inbegrepen

REGIO 3 Het westen	143
--	-----

Sigaren, paardenkoetsen en avonturen

REGIO 4 De zuidkust en de eilanden	159
--	-----

Over krokodillen, zeeschildpadden en leguanen

REGIO 5 Trinidad en omgeving	179
--	-----

Een tijdreis door koloniale steden en tonelen van de revolutie

REGIO 6 Het centrum van Cuba	201
--	-----

Waar meer runderen leven dan Cubanen

REGIO 7 Het noordoosten	215
---	-----

Stranden, regenwoud en woestijn

REGIO 8 Santiago de Cuba en omgeving	235
--	-----

De 'wieg van de revolutie'

REGIO 9 Rondom de Sierra Maestra	251
--	-----

Op weg in rebellenland

GESCHIEDENIS	265
--------------------	-----

Markante data en gebeurtenissen

Plaatsnamen- en trefwoordenregister	276
---	-----

Namenregister	278
---------------------	-----

Fotoverantwoording	279
--------------------------	-----

WELKOM OP CUBA

— Het eiland der dromen —

Op 28 oktober 1492 zette Columbus voor het eerst voet aan wal in Cuba en dacht zoals bekend dat hij in Indië was aangekomen. 'Het is het mooiste land dat mensenogen ooit hebben gezien,' dweepte de ontdekkingsreiziger. Toen Wim Wenders en Ry Cooder het eiland vijfhonderd jaar later bezochten, moeten ze iets soortgelijks hebben gedacht. De Duitse regisseur en de Amerikaanse musicus veroorzaakten met hun sfeervolle muziekfilm over de bejaarde charmeurs van de *Buena Vista Social Club* in 1998 een wereldwijde Cuba-boom.

Het is inderdaad onmogelijk het niét te horen: muziek is alomtegenwoordig, schalt uit bijna elke, op instorten staande deuropening. 'Muziek is in Cuba een deel van het leven, het dagelijkse brood,' zegt Wim Wenders. 'Als er niets te eten is, is er nog altijd de muziek.' Wie Havana, Trinidad en Santiago de Cuba bezoekt, riskeert een overdosis. De onafgebroken *chan chan* schallende trio's spelen tegenwoordig voornamelijk voor toeristen (en hun eigen brood) in elk hotel en elk restaurant, bij het zwembad en zelfs op het strand.

Muziek, rum en galgenhumor helpen de Cubanen om de postcommunistische dagelijkse sleur met al zijn hindernissen te verdragen, desnoods met jengelende klanken uit de cassetterecorder omdat de stroom weer eens is uitgevallen en batterijen in het rijk van de Castro's schaars zijn. Als de 11 miljoen Cubanen niet hun muziek, meeslepende levenslust en bewonderenswaardig improvisatietalent hadden – en niet te vergeten de dollars van hun familie in ballingschap – dan zouden Fidel zaliger, zijn broer Raúl en hun opvolgende *compañeros* allang geschiedenis zijn, net als de oude kameraden in Oost-Berlijn en Moskou. Cuba blijft echter halstarrig een van de laatste 'eilanden' van het communisme - en daar heeft de recente toenadering tot de oude vijand, de VS, niets aan veranderd. Een *socialismo* in salsatempo welteverstaan, dat ook toeristen aanspreekt, met zonneschijn, palmbomen en lekkere cocktails, langbenige *tropicana*-danseressen en *piropos* – complimentjes en vleierijen (vaak met betrekking tot vrouwelijke lichaamseigenschappen) die alleen Cubaanse mannen over hun lippen krijgen.

'Hay que inventar' (er iets op verzinnen) – dat is het Cubaanse overlevingsdevies. Vindingrijkheid is troef: een fles rum of plantaardige olie zodat moeder de vrouw iets kan koken, een paar luiers om een kapotte stortbak te repareren, kunstgrepen om een stokoude Russische koelkast opnieuw aan de praat te krijgen of om de volgende dag zelf 20 km verder op het werk en terug naar huis te geraken. Op het hoogtepunt van de *periodo especial* (uitzonderingstoestand) na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie deden begin jaren 1990 onder Cubaanse huisvrouwen bijzondere recepten de ronde: hoe van pompelmoeschillen eetbare 'steaks' te maken, bijvoorbeeld...

DWARS DOOR HET LAND (CIRCA 2100 KM)

HOOFDRROUTE

1 STRAND, MOERASSEN EN KROKODILLEN

176 km

ROUTE Havana – Cojimar – Playas del Este – Matanzas – Varadero – Cárdenas – Guamá (208 km, plus 34 km met rit via Varadero)

KM	ROUTE
0	Vanaf Havana door de tunnel naar de oostkant (Habana del Este) en de autoweg Vía Monumental (omweg naar het fort El Morro en La Cabaña mogelijk)
10	Afslag naar Boca de Cojimar , daarna verder over de autoweg, rechts aanhouden en afslaan naar de Carretera Nacional (Vía Blanca) richting
20	Playas del Este . Verder via de
78	Puente de Bacunayagua , verder naar
98	Matanzas .
104	Hier bij de afslag ofwel naar links tot aan de
135	splitsing naar Varadero (34 km tot aan het eind van het eiland en terug) of rechts aanhouden en doorrijden naar
152	Cardénas . Verder naar het zuiden, links afslaan, na circa 8 km van de Carretera Nacional naar de secundaire weg, verder via Jovellanos , de autoweg (<i>autopista</i>) oversteken bij Jagüey Grande en in zuidelijke richting naar
208/242	Guamá .

Van het centrum van Havana ga je eerst ondergronds: via de tunnel door de Bahía de la Habana naar de andere kant van de baai. Wie hier net buiten de tunnel de bocht weet te nemen (afslag aangeduid) en een van de beide *fortalezas* van het **Parque Histórico Militar Morro-Cabaña** (zie blz. 101) bezoekt, neemt met een schitterend panorama afscheid van de Cubaanse hoofdstad. Na enkele kilometer treed je in de voetsporen van Hemingway – circa 1 km voorbij het onmogelijk te missen **Estadio Panamericano** (zie blz. 120) leidt een zijweg langs de kust naar het vissersdorp **Cojimar** (zie blz. 120 e.v.). Daar kijkt

de Amerikaanse schrijver als borstbeeld uit over de zee – van hieruit koos hij in de jaren 1940 en 1950 met zijn motorjacht *Pilar* het ruime sop, in de huidige toeristenbar La Terraza liet hij zich de drankjes smaken.

De Via Blanca, de op een autobaan lijkende weg (Carretera Nacional) langs de noordkust, is afgeboord met revolutionaire aansporingen op aanplakborden (*Che Guevara – El ejemplo vive*, Het levende voorbeeld), afstotelijke betonnen nieuwbouwblokken met communistische charme en olieboorinstallaties. In de richting van Matanzas kun je een omweg maken naar de 'badkuip van de *Habaneros*': de **Playas del Este** die beginnen bij Bacuranao (zie blz. 124 *ev.*, neem de afslag van de Via Blanca na circa 20 km bij Santa María del Mar of Guanabo; de meeste badplaatsen gaan in elkaar over). Iets hoger dan het strand loopt de Via Blanca, die een fantastisch uitzicht biedt op de huizen en de blauw glinsterende zee van de Estrecho de la Florida.

◀ Ceremonie met kanonvuur in de Fortaleza de San Carlos de la Cabaña

- ▲ 'Stad van de zuilen', zo noemde de beroemde Cubaanse auteur Alejo Carpentier Havana.

In Cárdenas werd in 1850 voor het eerst de Cubaanse vlag met één ster en drie kleuren gehesen. Het blauw staat voor de lucht en de zee van Cuba, het wit symboliseert de zuiverheid van de idealen en het rood het bloed van de strijders die sneuvelden voor het vaderland. Slechts één enkele ster tooid de vlag en stelt de onafhankelijkheid en soevereiniteit van de Cubaanse natie voor.

Wie het liever wat rustiger houdt, vindt bij **Jibacoa** (zie blz. 123, circa 60 km ten oosten van Havana) een luxehotel (zie blz. 53) en *campismo*-terreinen. Die laatste liggen verspreid en enigszins verscholen vlak bij de zee of idyllisch landinwaarts. Circa 20 km voor Matanzas ontwaar je rechts de pittoreske **Valle de Yumurí** (zie blz. 135 e.v.): bij een stop aan de brug en de **Mirador de Bacunayagua** (circa 2 km ten oosten van Puerto Escondido aan de Vía Blanca) dwaalt je blik eindeloos ver over het schilderachtige, groene dal vol koningspalmen.

Met haar 300 m is dit de langste brug van Cuba. Ze brengt je over de vallei en de provinciegrens Havana-Matanzas. (Circa 3 km voorbij de brug – of 10 km ervoor bij Arcos de Canasí – kun je rechts de smalle maar schitterende secundaire weg nemen die kronkelend door het Yumuri-dal en het boerenbestaan loopt, tot net voor Matanzas).

De provinciehoofdstad **Matanzas** (zie blz. 133 e.v.) vertoont de wat verweerde charme van een Cubaans Athene – althans volgens de inwoners. De oude binnenstad is getooid met recent gerenoveerde of afbrokkelende, kleurrijke koloniale gevels met veel arcaden en enkele fraaie oude bruggen en pleinen. Het is opvallend hoeveel panden hier te koop staan.

Ongeveer 6 km voorbij Matanzas dien je bij een splitsing te beslissen of je naar Varadero en/of verder naar Cárdenas rijdt (beide samen vormen een omweg van in totaal circa 105 km).

Uitstapje/variantie

wie nog meer provinciale sfeer wil opsnuiven, met Cubanen in de rij wil staan in de snackbar en zich wil verbazen over mysterieuze sculpturen, trekt naar het stadje **Cárdenas** (zie blz. 132). Wie daarentegen snakt naar kilometerslange stranden, overdadige buffetten en toeristisch vermaak, is in **Varadero** aan het juiste adres (zie blz. 136 e.v.).

Van Cárdenas zet je langs fruitboomgaarden en suikerrietvelden verder koers naar het zuiden via het stadje **Jovellanos**. Bij **Jagüey Grande** kruist de secundaire weg de autoweg. In een niet nader bepaalde, verre toekomst zou die dwars over het hele eiland van Havana naar Santiago de Cuba in het oosten moeten leiden, maar hij eindigt al jarenlang abrupt voorbij Sancti Spiritus. Ten zuiden van de autoweg wacht de **Finca Fiesta Campesina** (Casa del Campesino, zie blz. 170) op toeristen met kleine zoo, bar en restaurant.

Zonder uitstapjes naar Matanzas, Varadero en Cardenas maar rechtstreeks vanuit Havana via de autoweg bereik je het einddoel van deze etappe na 166 km: het idyllische **Boca de Guamá** (zie blz. 168 e.v.) met zijn krokodillenfarm en het sprookjesachtig-rustieke complex met *cabañas* op enkele kunstmatige eilanden in de **Laguna del Tesoro**. Op de terrassen daar is het heerlijk ontspannen (tenminste, als de hoteldisco niet net over het water schalt of de muskieten 'aanvallen').

▲ Kilometerslang strandplezier in Varadero

2 3 ONDERDUIKEN IN DE VARKENSBAAI

176 km

ROUTE Guamá – Playa Larga – Playa Girón (Varkensbaai) – (Caleta Buena) – Cienfuegos (135 km, 1 dag in Cienfuegos)

KM ROUTE

kaart zie blz. 71

0 Vanaf **Guamá** naar het zuiden naar

12 **Playa Larga**. Verder langs de **Bahía de los Cochinos** naar

45 **Playa Girón**. Uitstapje naar de kust mogelijk bij **Caleta Buena** (8 km) en/of doorrijden naar het noorden over de provinciale weg via **Yaguaramas** naar

135 **Cienfuegos**

◀ Na het centrum van Havan is Trinidad het best bewaarde koloniale pronkstuk in Cuba

REGIO 5

TRINIDAD EN OMGEVING

— een tijdreis door koloniale steden en tonelen van de revolutie —

Een tocht door de omgeving van Trinidad is als een reis door de tijd, een reis door een levend openluchtmuseum over de koloniale periode en de slavernij. De koloniale steden Trinidad en Sancti Spíritus liggen te midden van de wiegende suikerrietvelden die Cuba in de 18de en 19de eeuw zijn onmetelijke rijkdom verschaften – en de slaven hun onmetelijke leed.

Cuba was in 1840 uitgegroeid tot een van de grootste suikerproducenten ter wereld, de rijkste kolonie op deze aardbol. Op de plantages rondom Trinidad alleen al zwoegden veertienduizend slaven, aan handen en voeten geketend, tot twintig uur per dag. De ruïnes van de suikermolens en slavenbarakken in de heerlijke Valle de los Ingenios ten oosten van Trinidad zijn nu net als Trinidad werelderfgoed van de Unesco. De herenhuizen en paleizen in het beeldschone koloniale stadje behoren tot de mooiste op Cuba. Even roemrijk, maar aanzienlijk jonger en moderner, is de universiteitsstad Santa Clara verder naar het noorden. Daar hielp Che Guevara de revolutie met een beslissende slag aan de overwinning en eert een gedenkplaats hem – een trekpleister voor toeristen uit de hele wereld. Zijn aanval vond plaats vanuit de nabije bergketen Sierra del Escambray. Stuwmeren kronkelen tussen de bergen en hun uitlopers door, watervallen en natuurlijke plassen nodig uit tot zwemmen – een paradijs voor hengelaars en wandelaars.

Cubaanse namen
 Veel Cubanen putten uit de wereldgeschiedenis en literatuur wanneer ze hun kind een naam geven: zo kun je hier een levende Jesús, Lenin, Aristoteles en Ulises (Odysseus) ontmoeten. Ook Julius César kan hier nog vrouwen op de dansvloer begeleiden – of geven zij de voorkeur aan Adonis?

Een kuuroord in het gelijknamige nationale park Topes de Collantes verwent zijn internationale gasten met heilzame toepassingen, niet ver van de op een na hoogste berg van Cuba, de Pico San Juan (1156 m). Wie de voorkeur geeft aan vlak en vochtig boven bergachtig begeeft zich naar de eilanden voor de noordkust. Hier heerst luxe op het brede, witte strand van het sinds kort voor het internationale toerisme ontsloten Cayo Santa María.

1 CAYO SANTA MARÍA

Dit nog ongerepte eiland behoort tot de **Archipiélago Sabana-Camagüey** en ligt voor de poorten van de vissershaven Caibarién en het koloniale stadje Remedios (zie blz. 184 e.v.) aan de noordkust. Na de millenniumwisseling werd een deel van de archipel ontsloten als nieuwe ultra-inclusieve vakantiebestemming met luxehotels aan witte, eenzame stranden. Een *pédraplen*, een damweg, leidt erheen, 48 km ver over het water van de Atlantische Oceaan.

Maar alleen als je het tol betaalt – in deviezen uiteraard. Zodat de Cubanen ook in dit vakantieparadijs alleen als personeel welkom zijn. De dam wordt onderbroken door 45 bruggen, die ervoor zorgen dat het oceanwater en de scholen vissen ongehinderd binnen kunnen. Flora en de fauna zouden zo minder schade moeten ondervinden.

Voordat je Cayo Santa María bereikt, passeer je het kleine **Cayo Las Brujas** met zijn luchthaventje, daarachter ligt **Cayo Ensenachos**. Beide eilandjes zijn nog verlaten en de natuur krijgt er vrij spel op de stranden waar tussen mei en september zeeschildpadden hun eieren komen leggen. Toch zijn er plannen om tienduizend kamers op het eiland te bouwen, waaronder betonbouwhotels van vier tot vijf verdiepingen! Met elk nieuw hotel komen de schildpadden meer in de verdrrukking, zelfs al houden wetenschappers in het biologisch observatorium Punta Cerquita een oogje in het zeil.

Slechts 25 km scheiden deze eilandketen van de volgende in het oosten, waar Cayo Guillermo en Cayo Coco (zie blz. 207 e.v.) tot de provincie Camagüey behoren en al jaren vergeven zijn van hotels en steeds nieuwe bouwerven. Er wordt zelfs gefluisterd dat er plannen bestaan om beide archipels te verbinden door een dam die evenwijdig loopt met de kust.

In het centrum van het eiland (bij Melía Cayo Santa María) prijkt de **Pueblo Las Dunas**, een kunstmatig vakantiedorp met pianobars en andere kroegen die 24 uur lang open zijn. Er is een carnavaleske show, bowlingbaan, ettelijke souvenirshops en de discotheek Marcaribe. In het iets oudere **Pueblo La Estrella** (ten oosten van Royaltón Cayo Santa María) kunnen toeristen zich laten verwennen in een wellnesscentrum.

Cayo Las Brujas
In de Marina Gaviota zijn er tijdens het hoogseizoen dolfijnshows.
Toegang CUC 3. Eén uur durende show om 15 u: CUC 15, zwemmen met de dolfijnen kost CUC 60-72 (naargelang het arrangement), kinderen: circa CUC 40; in de hotels ook te boeken als daguitstap met catamarantocht en kreeftendiner, circa CUC 100.

i PRAKTISCHE INFORMATIE EN TIPS **1**

 Heenreis vanaf Caibarién over de 48 km lange dam met veel putten en golven (vooral bij de overgang van de 46 bruggen) en aan weerszijden enkel water. Paspoort meenemen, tol CUC 4. Tussen de hotels en het dolfinarium rijdt een toeristenbus met open dek (CUC 1).

 LAS BRUJAS AIRPORT
 Op Cayo Las Brujas, voor Cayo Santa María
T (042) 35 00 09

Vluchten van en naar Havana. Internationale vluchten landen op de nabije luchthaven Santa Clara op het vasteland. Cafeteria 24/24 u open.

 VILLA LAS BRUJAS FARALLÓN DE LAS BRUJAS, PLAYA LA SALINA
Cayo Las Brujas (ten westen van Cayo Santa María)

Restaurant in het middenklassenhotel Villa Las Brujas met Cubaans-internationale gerechten. €-€€. De twee luxeresorts verder oostwaarts hebben verscheidene eerste klasrestaurants.

2 PLAYA ANCÓN

Een van de mooiste en breedste stranden van de zuidkust, de Playa Ancón, ligt circa 12 km ten zuiden van de koloniale stad Trinidad. Het wondermooie strand strekt zich meer dan 5 km uit onder druivenranken en palmen aan de zuidkant van het gelijknamige schiereiland tussen de Caribische Zee en de Ensenada de Casilda, een kleine, bijna ronde baai waar ook de havenplaats **Casilda** (6 km ten zuiden van Trinidad) en de jachthaven van Trinidad liggen. Daartussenin groeien dichte mangroven, waardoor het afhankelijk van de windrichting af en toe muf ruikt. Op het koraalrif voor de kust kun je heerlijk snorkelen, catamarantochten leiden bijvoorbeeld van de jachthaven naar **Cayo Blanco**, een eilandje met een koraalring, dwergpalmen en een open-

luchrestaurant, dat na een bootreis van een uur en 25 km zuidoostwaarts varen op duikers en zonnekloppers wacht.

De voor de zuidkust gelegen archipel **Jardines de la Reina** is toeristisch nauwelijks ontsloten – op een hotelboot voor duikvakanties na. De paar hotels aan de Playa Ancón staan verspreid aan het strand. Helemaal in het westen van de kust ligt het vissersdorp **La Boca** met enkele particuliere overnachtingsmogelijkheden en opnieuw een mooie, geweldige baai waar langoes-ten worden gekweekt voor de export naar Canada.

1 PRAKTISCHE INFORMATIE EN TIPS 2

 Vanaf het kantoor van Cubatur (Calle Antonio Macea/Calle Zerquera) in Trinidad rijdt van 10 tot 14 u de Trinibus in een lus (één uur). De bus stopt bij de hotels aan de stranden Playa Ancón en Playa La Boca (CUC 2, dagticket CUC 5). Verder is er een Transturbus die via La Boca en Casilda naar Playa Ancón rijdt: 9, 11, 13, 15 u.

 GRILL CARIBE
 Playa Maria Aguilar (2 km ten noorden van het hotel Costasur), Playa Ancón, Trinidad
 T (041) 96 62 41
 Dag. 9-2 u

Leuk gelegen snackbar aan het strand maar de service en het eten laten te wensen over. Je betaalt voor het

uitzicht (parkeren kost CUC 1, zelfs voor restaurantgasten). Het mooist bij zonsondergang!
 €-€€

3 PRESA HANABANILLA

Een lieflijk bos- en heuvellandschap omringt het in 1972 aangelegde stuwmeer Hanabanilla (32 km²), dat tussen de groene berghellingen van het Escambraygebergte kronkelt en gevoed wordt door onder andere de Río Negro. Het water van het stuwmeer drijft Cuba's grootste waterkrachtcentrale aan. Het meer ligt centraal tussen de vier stadjes Cienfuegos (circa 50 km ten westen van het meer), Trinidad (circa 60 km zuidelijker), Santa Clara (50 km naar het

noorden) en Sancti Spíritus (circa 80 km oostelijk). Koningspalmen, pijnbomen en een paar bakstenen huisjes klampen zich aan de steile hellingen vast. De mahoniebomen en ceders op de bergrug werden grotendeels gekapt en vervangen door koffiestruiken. Rondom het meer bloeien tweehonderd soorten orchideeën.

Hotel Hanabanilla op de oever zit in de weekends meestal vol, omdat veel hengelaars naar hier trekken. Dat loont de moeite, want ze slaan prachtexemplaren als beekforellen van bijna 5 kilo aan de haak. Je kunt van hieruit uitstapjes maken naar Cienfuegos en de nabijgelegen waterval **El Nicho**. De mooie waterval telt enkele natuurlijke zwembaden aan de voet van de Pico San Juan, met 1156 m de hoogste top van de Sierra del Escambray en de op een na hoogste van Cuba. Je kunt er tevens rijpaarden huren.

De meeste bewoners van het onder water gezette dal wonen tegenwoordig in de **Sierra del Escambray** (zie blz. 189 e.v.) in *comunidades*, nieuwbouwdorpen tussen de steden Cumanayagua en Manicaragua. Velen wonen gratis of voor een maandelijkse huur van 16 peso's en werken op de omliggende rijstvelden en andere landbouwcoöperaties. Slechts een dertigtal keuterboeren woont nog vlak bij het Hanabanillastuwmeer. Na een korte boottocht vanaf het bekoorlijk gelegen hotel Hanabanilla bereik je de eenzame *fincas*.

De *campesinos* zijn overwegend zelfvoorzienend, iedereen houdt een paar varkens, koeien, kippen en geiten. Op de maximaal toegestane 67 ha privégrond groeien citroen- en mangobomen, koffie, rijst, bonen en *malanga* (zie blz. 122), enkele boeren verkopen honing. De kinderen worden 's morgens per boot gehaald en na schooltijd weer thuis gebracht. Pas sinds enkele jaren is er op de boerderijen elektriciteit. De boeren zijn in Cuba inmiddels een betrekkelijk welvarende klasse, omdat ze sinds 1994 hun producten mogen verkopen op *agromercados* (vrije boerenmarkten) – en sommige stedelingen benijden hen zelfs om die bron van inkomsten.

PRAKTISCHE INFORMATIE EN TIPS

RÍO NEGRO

Presa Hanabanilla

Als uitstapje te boeken in het hotel.

Het openluchtrestaurant aan de gelijknamige rivier serveert zijn gasten onder met palmblederen bedekte paviljoens in een regenwouddecor

typisch Cubaanse boerenkost en drankjes met rum; voor groepen is er *cerdo asado*, knapperig speenvarken. €

EL NICHÓ

 5 km ten westen van het Hanabanillameer

 Dag. 8.30-18.30 u, toegang CUC 10

 Uitstap te boeken in het hotel.

Waterval met natuurlijke zwembaden, camping, snackbar, paardenverhuur.

PRESA ZAZA

Over een provinciale weg met overhangende bamboehagen bereik je 10 km ten zuidoosten van Sancti Spíritus het stuwmeer Zaza. Met zijn 125 km² is dit kunstmatige meer het grootste stuwmeer van Cuba en het op een na grootste in Latijns-Amerika. De hier opgestuwde Río Zaza mondt uiteindelijk aan de zuidkust uit in de Caribische Zee. Op de door moerassen omringde wateren leven talloze watervogels. Vooral 's winters pleisteren hier duizenden vogels op doorreis vanuit Noord-Amerika. De meeste tweeevoeters logeren in het rustige, nabijgelegen hotel Zaza. Ook zij worden vooral aangetrokken door het

▲ De waterval El Nicho bij Cienfuegos

rijke visbestand: niet zelden spartelt een baars of forel van een achttal kilo aan de hengel van de sportvissers, die van overal uit Cuba komen. In september vinden er hengselwedstrijden plaats. Muggenolie hoort bij de standaarduitrusting te zitten!

5 REMEDIOS

Een goed geasfalteerde secundaire weg leidt langs bananenplantages, palmen en suikerrietvelden kaarsrecht van Santa Clara 50 km naar het oosten naar het stadje Remedios aan de kust. Hier wordt het verkeer nog gedomineerd door ossenkarren en fietsers. In 1979 werd Remedios door de regering aangewezen als nationaal monument. Remedios is een van de oudste steden van Cuba en de historische charme bleef er bewaard. De eerste kolonisten stichtten het plaatsje in 1514. Uit vrees voor piratenovervallen schoof het dorp steeds verder landinwaarts op, tot men zich omstreeks 1530 hier in het nieuw gestichte San Juan de los Remedios del Cayo vestigde. Ook nu oogt het twintigduizend zielen tellende plaatsje nog altijd wat slaperig. De nabije nieuwe (internationale) luchthaven en de luxeresorts op de eilanden voor de kust, zoals op het 70 km verre **Cayo Santa María** (zie blz. 180 e.v.), brengen sinds enkele jaren leven in de brouwerij. Twee keer per week namelijk palmen dagstoeristen van de eilanden de steegjes rondom de schilderachtige Plaza Parque Martí in en wekken zo het stadje uit zijn doornroosjesslaap. Desondanks